

УДК 339.138; 351.127

DOI: 10.33663/1563-3349-2026-100-193

ISSN 1563-3349

Н. О. АРМАШ

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНЖЕНЕРА-КОНСУЛЬТАНТА

Здійснено цивільно-правовий аналіз правового статусу інженера-консультанта у сфері будівництва крізь призму договірних зобов'язань та загальних принципів цивільного права. Обґрунтовано, що діяльність інженера-консультанта має сервісний характер і реалізується на підставі договору про надання інженерно-консультаційних послуг, предметом якого є сам процес надання фахових послуг, а не досягнення конкретного матеріального чи економічного результату.

Досліджено особливості договірної моделі «Проектуй–Будуй» та доведено, що її застосування не змінює цивільно-правового статусу інженера-консультанта і не розширює межі його відповідальності. Проаналізовано професійний стандарт «Інженер-консультант (будівництво)» як інструмент цивільно-правового тлумачення змісту договору та визначення функціональних меж професійної діяльності. Окрему увагу приділено контрактним моделям FIDIC, які розглянуто як договірні інструменти, що не формують самостійного правового статусу інженера-консультанта та не можуть слугувати підставою для покладання на нього фінансово-економічної відповідальності.

Зроблено висновок про необхідність чіткого розмежування договірної відповідальності інженера-консультанта та відповідальності інших учасників будівельного процесу, що має важливе значення для розвитку доктрини цивільного права та уніфікації судової практики.

Ключові слова: інженер-консультант; цивільно-правовий статус; договір про надання послуг; інженерно-консультаційні послуги; договірна відповідальність; будівництво; FIDIC; модель «Проектуй–Будуй».

Armash Nadiia. Civil legal status of a consulting engineer

The article provides a civil law analysis of the legal status of the consulting engineer in the construction sector through the prism of contractual obligations and general principles of civil law. It is substantiated that the activities of a consulting engineer have a service-oriented nature and are carried out on the basis of a contract for the provision of engineering consultancy services, the

© АРМАШ Надія Олексіївна – доктор юридичних наук, доцент, в.о. старшого наукового співробітника відділу цивільно-правових дисциплін Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID: 0000-0001-8286-5857; e-mail: nadja@ukr.net

result of which is the proper performance of professional activities rather than the achievement of a specific material or economic outcome.

The article examines the features of the Design–Build contractual model and demonstrates that its application does not alter the civil law status of the consulting engineer nor extend the scope of the engineer’s liability. The professional standard “Consulting Engineer (Construction)” is analyzed as a tool for civil law interpretation of the content of the contract and for determining the functional boundaries of professional activity. Particular attention is paid to FIDIC contract models, which are considered as contractual instruments that do not create an independent legal status for the consulting engineer and cannot serve as a basis for imposing financial or economic liability on the engineer.

The study concludes that a clear distinction between the contractual liability of the consulting engineer and the liability of other participants in the construction process is essential for the development of civil law doctrine and the harmonization of judicial practice.

Key words: *consulting engineer; civil law status; service contract; engineering consultancy services; contractual liability; construction; FIDIC; Design–Build model.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку цивільно-правових відносин у сфері будівництва характеризується ускладненням договірних конструкцій, розширенням кола учасників інвестиційно-будівельного процесу та зростанням ролі спеціалізованих консультаційних послуг. Одним із таких учасників є інженер-консультант, діяльність якого на практиці дедалі частіше стає предметом правових спорів, у тому числі пов’язаних із визначенням меж його відповідальності, правового статусу та функціонального призначення у системі цивільних зобов’язань.

Попри нормативне закріплення поняття інженера-консультанта у законодавстві України у правозастосовній практиці спостерігається тенденція до розширеного тлумачення його ролі, зокрема шляхом покладання на нього функцій та обов’язків, які за своєю правовою природою належать до компетенції замовника будівництва, підрядника або проектувальника. Особливої гостроти ця проблема набуває у справах, пов’язаних із вартісними показниками будівництва, ціноутворенням та економічними ризиками реалізації проєктів, де інженер-консультант іноді помилково розглядається як суб’єкт, відповідальний за фінансові або цінові рішення.

Такі підходи значною мірою зумовлені змішуванням цивільно-правової логіки з публічно-правовою, а також некоректним перенесенням положень міжнародних контрактних моделей (зокрема, стандартів FIDIC) у площину національного цивільного права без урахування їх договірної природи.. Внаслідок цього відбувається підміна договірної відповідальності інженера-консультанта квазі-деліктними або регуляторними очікуваннями, що суперечить фундаментальним засадам цивільного права.

У цьому контексті особливої наукової та практичної актуальності набуває питання цивільно-правового статусу інженера-консультанта, його місця у системі договірних зобов'язань, а також визначення меж його прав, обов'язків і відповідальності. Вирішення цих питань потребує системного цивілістичного аналізу, заснованого на положеннях Цивільного кодексу України, спеціального законодавства у сфері будівництва, професійних стандартів, а також з урахуванням міжнародної договірної практики.

Аналіз останніх досліджень. Питання правового регулювання діяльності учасників будівельного процесу та договірних зобов'язань у цій сфері неодноразово ставали предметом наукової уваги. Зокрема, Є. О. Юрченко аналізує проблеми державного контролю у сфері містобудівної діяльності, акцентуючи увагу переважно на публічно-правових аспектах регулювання. О. М. Галінський, І. В. Вахович та Т. Ю. Цифра досліджують міжнародну практику формування договірних відносин у будівництві, розкриваючи загальні моделі контрактної взаємодії замовника та підрядника, однак питання правового становища інженера-консультанта як самостійного суб'єкта зобов'язальних правовідносин залишається поза межами їхнього дослідження. О. М. Непомнящий та І. В. Хараїм розглядають стан та перспективи організаційно-правового забезпечення діяльності інженера-консультанта в Україні, зосереджуючись переважно на адміністративних та інституційних механізмах, а не на цивілістичній кваліфікації відповідних правовідносин.

Водночас у вітчизняній цивілістичній доктрині бракує комплексного дослідження, яке б системно визначало цивільно-правовий статус інженера-консультанта крізь призму договору про надання інженерно-консультаційних послуг, кваліфікувало б його як договір сервісного характеру та чітко розмежовувало договірну відпо-

відальність інженера-консультанта від відповідальності підрядника, замовника та проектувальника, зокрема з урахуванням моделі «Проектуй–Будуй» та контрактних моделей FIDIC. Зазначене зумовлює потребу в системному цивілістичному аналізі та формуванні узгоджених підходів для договірної й судової практики.

Метою статті є доктринальне обґрунтування цивільно-правового статусу інженера-консультанта, визначення його правової природи як суб'єкта договірних правовідносин, а також з'ясування меж його відповідальності у контексті договору про надання інженерно-консультаційних послуг. Для досягнення цієї мети застосовуються методи догматичного аналізу, системного тлумачення норм цивільного законодавства, а також порівняльно-правовий підхід до оцінки міжнародних контрактних моделей.

Результати дослідження спрямовані на формування узгодженого наукового підходу до розуміння правового статусу інженера-консультанта та можуть бути використані у подальшому розвитку доктрини цивільного права, удосконаленні договірної практики у сфері будівництва, а також у правозастосовній і судовій діяльності.

Виклад основного матеріалу. У системі сучасних цивільно-правових відносин у сфері будівництва інженер-консультант посідає особливе місце, що зумовлено специфікою його функціонального призначення та договірної ролі. На відміну від класичних учасників будівельного процесу – замовника, підрядника та проектувальника – інженер-консультант безпосередньо не створює матеріального результату у вигляді об'єкта будівництва або проектної документації. Його участь має допоміжний, сервісний характер і реалізується виключно у межах цивільно-правового зобов'язання.

З цивільно-правової точки зору інженер-консультант є суб'єктом зобов'язальних правовідносин, який на підставі договору про надання інженерно-консультаційних послуг бере на себе обов'язок здійснювати організаційний, координаційний та консультаційний супровід реалізації будівельного проекту. Такий договір за своєю правовою природою належить до договорів про надання послуг, результатом яких є не створення речі чи об'єкта матеріального світу, а вчинення певних дій або діяльність, спрямована на забезпечення належної реалізації інвестиційного задуму замовника.

Важливо підкреслити, що інженер-консультант не наділяється владними або регуляторними повноваженнями, а також не замінює жодного з основних суб'єктів будівельних правовідносин [1]. Він не виступає стороною договору будівельного підяду чи договору на виконання проектних робіт, не приймає самостійних рішень щодо змісту проектної документації та не визначає фінансово-економічні параметри будівництва. Усі його дії мають похідний характер від волевиявлення замовника та реалізуються в межах договірних домовленостей.

Цивільно-правовий статус інженера-консультанта зумовлює й особливий характер його відповідальності. Оскільки результатом його діяльності є процес надання послуг, а не досягнення конкретного економічного чи матеріального результату, то відповідальність інженера-консультанта не може ототожнюватися з відповідальністю підрядника або проектувальника. Вона обмежується належним виконанням договірних обов'язків, дотриманням професійних стандартів та умов договору, але не охоплює ризики, пов'язані з комерційними рішеннями замовника чи зміною ринкової кон'юнктури.

Особливого значення у цьому контексті набуває принцип свободи договору, закріплений у цивільному законодавстві, який дозволяє сторонам визначати обсяг функцій інженера-консультанта, межі його відповідальності та характер взаємодії з іншими учасниками будівництва. Водночас реалізація цього принципу не може призводити до фактичного перекладання на інженера-консультанта обов'язків, що за своєю правовою природою належать до сфери відповідальності інших суб'єктів або суперечать сутності договору про надання послуг [2].

Таким чином, інженер-консультант у цивільно-правовому вимірі постає як самостійний, але допоміжний суб'єкт договірних правовідносин, діяльність якого спрямована на забезпечення організаційної цілісності та управлінської впорядкованості будівельного процесу. Визначення його статусу саме у цій площині дозволяє уникнути методологічних помилок у правозастосуванні та створює передумови для коректного розмежування договірної відповідальності між усіма учасниками будівництва.

Цивільно-правовий статус інженера-консультанта дістає безпосереднє втілення у договорі про надання інженерно-консульта-

ційних послуг, який є основною юридичною формою залучення такого фахівця до реалізації будівельного проекту. Саме договір визначає обсяг прав та обов'язків інженера-консультанта, характер його взаємодії із замовником та іншими учасниками будівництва, а також межі відповідальності за результати своєї діяльності.

За своєю правовою природою договір про надання інженерно-консультаційних послуг належить до договорів про надання послуг, що випливає із загальних положень цивільного законодавства. Предметом такого договору є не створення матеріалізованого результату, а виконання визначених договором дій (комплексу дій), спрямованих на організаційний, управлінський та консультаційний супровід будівельного процесу. Це принципово відрізняє інженерно-консультаційні послуги від договору підряду або договору на виконання проектних робіт, у яких результат має чітко визначену матеріальну або документальну форму.

Результат зобов'язання інженера-консультанта має процесний характер і полягає у належному виконанні дій, передбачених договором, з дотриманням професійних стандартів, договірних умов та принципу добросовісності. Такий результат не може бути зведений до досягнення конкретних економічних показників, зокрема певного рівня вартості будівництва, оптимізації цін на матеріальні ресурси чи фінансової ефективності проекту. Ці параметри належать до сфери управлінських і комерційних рішень замовника та підрядника і не можуть автоматично включатися до обсягу відповідальності інженера-консультанта.

З огляду на це особливого значення набуває відмежування договірної відповідальності інженера-консультанта від відповідальності інших учасників будівництва. Інженер-консультант відповідає за належне надання послуг у межах договору, але не несе відповідальності за: проектні рішення, прийняті проектувальником; технічні рішення та способи виконання робіт, обрані підрядником; інвестиційні, фінансові та цінові рішення замовника.

Покладання на інженера-консультанта відповідальності за наслідки таких рішень суперечить як сутності договору про надання послуг, так і загальним засадам цивільного права, зокрема принципам справедливості, розумності та свободи договору [3].

Водночас договір про надання інженерно-консультаційних послуг може передбачати участь інженера-консультанта у підго-

товці рекомендацій, аналітичних матеріалів або висновків щодо організації будівництва, управління ризиками чи доцільності тих чи інших рішень. Проте такі дії мають дорадчий характер і не трансформуються в юридично обов'язкові для замовника рішення, якщо інше прямо не встановлено договором і не впливає з його правової природи.

Особливу увагу слід звернути на те, що у практиці правозастосування іноді спостерігається спроба розширеного тлумачення предмета договору про надання інженерно-консультаційних послуг шляхом фактичного включення до нього обов'язків, не властивих цьому виду договорів. Зокрема, йдеться про покладання на інженера-консультанта функцій контролю або підтвердження вартості будівництва, моніторингу ринкових цін чи відповідальності за фінансові наслідки реалізації проекту. Такі підходи не ґрунтуються на нормах цивільного права і призводять до підміни договірної відповідальності іншими, не передбаченими законом правовими конструкціями.

Отже, договір про надання інженерно-консультаційних послуг слід розглядати як самостійний цивільно-правовий договір сервісного характеру, в межах якого інженер-консультант надає професійні послуги з організації та управління процесом будівництва, не беручи на себе ризики та обов'язки, пов'язані з проектуванням, виконанням робіт або фінансово-економічними результатами будівельного проекту.

Поширення у сучасній будівельній практиці моделі «Проектуй–Будуй» (Design–Build) зумовило появу нових підходів до організації договірних відносин та перерозподілу зобов'язань між учасниками будівельного процесу. Водночас застосування цієї моделі нерідко супроводжується помилковими уявленнями щодо трансформації цивільно-правового статусу окремих суб'єктів, зокрема інженера-консультанта, та необґрунтованими спробами розширення меж його відповідальності[4].

У цивільно-правовому розумінні модель «Проектуй–Будуй» полягає у концентрації зобов'язань із розроблення проектної документації та виконання будівельних робіт в одному суб'єкті – підряднику. Така конструкція реалізується на підставі принципу свободи договору та не змінює загальних засад зобов'язального права, зокрема положень щодо предмета договору, меж відповідальності

сторін та розподілу ризиків. Об'єднання проектних і будівельних функцій у межах одного договору не створює нових правових статусів для інших учасників будівництва, а лише змінює внутрішню структуру зобов'язань підрядника перед замовником.

Принципово важливим є те, що у моделі «Проектуй–Будуй» інженер-консультант не стає носієм жодних проектних або підрядних зобов'язань. Він не є стороною договору будівельного підряду, не здійснює проектування і не відповідає за технічні рішення, закладені у проектну документацію. Його участь, як і в інших договірних моделях, має допоміжний і консультаційний характер, ґрунтується на окремому договорі із замовником.

Застосування моделі «Проектуй–Будуй» не змінює і розподілу ризиків, закладеного у цивільному законодавстві. Ризики, пов'язані з правильністю проектних рішень, відповідністю проекту вихідним даним, вибором матеріалів, способів виконання робіт та формуванням кошторисної вартості, покладаються на підрядника як особу, що поєднує функції проектувальника і виконавця робіт. Замовник, у свою чергу, несе інвестиційний ризик та приймає ключові управлінські й економічні рішення щодо реалізації проекту. Інженер-консультант у цій системі не є носієм самостійного ризику за результат будівництва.

У практиці правозастосування інколи зустрічається помилковий підхід, відповідно до якого участь інженера-консультанта у проекті, реалізованому за моделлю «Проектуй–Будуй», розглядається як підстава для покладання на нього відповідальності за кінцеву вартість будівництва або за фінансові наслідки реалізації проекту. Такий підхід ґрунтується на ототожненні договірної ролі інженера-консультанта з роллю підрядника та суперечить як змісту відповідних договорів, так і загальним принципам цивільного права.

З цивільно-правової точки зору, участь інженера-консультанта у моделі «Проектуй–Будуй» може полягати у: координації взаємодії між замовником і підрядником; моніторингу дотримання договірних процедур і строків; підготовці рекомендацій щодо управління змінами у проекті; консультаційній підтримці замовника при прийнятті управлінських рішень.

Однак такі функції не трансформуються в обов'язок досягнення певного результату будівництва і не створюють для інженера-кон-

сультанта відповідальності за проектні, технічні або економічні показники проекту.

Таким чином, модель «Проектуй–Будуй» у цивільно-правовому вимірі не змінює базового підходу до визначення статусу інженера-консультанта як суб'єкта договірних правовідносин сервісного характеру. Її застосування не є підставою для розширеного тлумачення предмета договору про надання інженерно-консультаційних послуг і не може слугувати юридичним аргументом для покладання на інженера-консультанта відповідальності, яка не випливає безпосередньо з умов договору та сутності цивільно-правового зобов'язання.

Визначення цивільно-правового статусу інженера-консультанта та меж його договірної відповідальності потребує звернення не лише до норм цивільного законодавства, а й до спеціальних актів, що конкретизують зміст професійної діяльності такого фахівця. Особливе значення у цьому контексті має професійний стандарт «Інженер-консультант (будівництво)», затверджений наказом Міністерства економіки України від 13 січня 2022 року № 108-22, який виступає нормативною основою для визначення функціонального наповнення відповідної професії [5].

Професійний стандарт, хоча і не є джерелом цивільного права у формальному розумінні, відіграє важливу роль як інструмент тлумачення змісту договірного зобов'язання. Він дозволяє встановити, які саме дії та функції є типовими, професійно обґрунтованими й очікуваними від інженера-консультанта, а які виходять за межі його цивільно-правового статусу. В цьому сенсі професійний стандарт слугує своєрідним «еталоном» професійної поведінки, на який можуть орієнтуватися сторони договору, а також суди при вирішенні спорів щодо належного виконання зобов'язань.

Аналіз змісту професійного стандарту «Інженер-консультант (будівництво)» свідчить, що основні трудові та функціональні завдання інженера-консультанта зосереджені у сфері управління будівельним проектом, організаційно-технічного супроводу та координації діяльності учасників будівництва. До таких функцій, зокрема, належать планування та координація процесів реалізації проекту, контроль дотримання строків, організація взаємодії між замовником, підрядником і проектувальником, підготовка аналі-

тичних матеріалів, а також консультаційна підтримка замовника при прийнятті управлінських рішень.

Водночас професійний стандарт не відносить до функцій інженера-консультанта повноваження з формування, моніторингу, підтвердження або затвердження вартості будівництва, цін на матеріальні ресурси, роботи чи послуги. Відсутні також положення, які б покладали на інженера-консультанта відповідальність за фінансово-економічні показники реалізації будівельного проєкту. Така конструкція професійного стандарту є цілком узгодженою з цивільно-правовою природою договору про надання інженерно-консультаційних послуг, результат якого має процесний, а не економічний або матеріалізований характер.

З цивільно-правової точки зору, професійний стандарт виконує ще одну важливу функцію – він обмежує можливість розширеного тлумачення предмета договору. Спроби покладання на інженера-консультанта обов'язків, не передбачених стандартом і не властивих професії, суперечать не лише договірній логіці, а й загальним засадам цивільного права, зокрема принципам справедливості та добросовісності. Включення до договору умов, які фактично трансформують інженера-консультанта у суб'єкта економічного регулювання або контролю ціноутворення, змінює правову природу зобов'язання і виходить за межі типової моделі інженерно-консультаційних послуг.

Таким чином, професійний стандарт «Інженер-консультант (будівництво)» слід розглядати як допоміжне нормативне джерело для цивільно-правової кваліфікації діяльності інженера-консультанта, яке дозволяє чітко окреслити функціональні межі його договірних обов'язків і запобігти підміні сервісного характеру зобов'язання відповідальністю за результати, що не залежать від його професійної діяльності.

З урахуванням викладеного професійний стандарт відіграє ключову роль у формуванні узгодженого підходу до визначення цивільно-правового статусу інженера-консультанта та може бути ефективно використаний як у договірній практиці, так і у правозастосовній діяльності для коректного розмежування відповідальності між учасниками будівельного процесу.

Звернення до міжнародних контрактних моделей, зокрема стандартних форм договорів FIDIC, у вітчизняній договірній та пра-

возастосовній практиці нерідко супроводжується спробами використання їх положень як аргументів для розширеного тлумачення правового статусу інженера-консультанта. У зв'язку з цим принципового значення набуває цивільно-правова оцінка природи стандартів FIDIC, їх місця у системі джерел права та можливостей їх застосування в межах національного правопорядку.

З позицій цивільного права стандарти FIDIC не є нормативно-правовими актами і не належать до джерел права у формальному розумінні. Вони становлять уніфіковані договірні моделі, розроблені для використання сторонами за принципом автономії волі та свободи договору. Їх правове значення виникає виключно у разі інкорпорації відповідних умов до конкретного договору та лише у межах, погоджених сторонами. Отже, самі по собі положення FIDIC не створюють прав та обов'язків для учасників цивільних правовідносин і не можуть застосовуватися поза договірним контекстом.

У класичних формах FIDIC фігура Engineer (інженера) виконує функції адміністратора контракту, координатора виконання договірних процедур та незалежного посередника у межах договірних механізмів. Навіть у цьому статусі інженер не наділяється владними або регуляторними повноваженнями та не піднімає сторін договору. Його роль є похідною від договору і обмежується процедурним супроводом реалізації контракту, включаючи перевірку виконання робіт, сертифікацію проміжних результатів та застосування передбачених договором механізмів врегулювання спорів.

Принципово важливо, що у жодній зі стандартних моделей FIDIC інженер не виступає суб'єктом ринкового ціноутворення або фінансового контролю в публічно-правовому сенсі. Його дії у сфері вартості будівництва мають виключно контрактно-процедурний характер і не спрямовані на формування або затвердження цін на матеріальні ресурси чи роботи. Фінансові параметри проєкту визначаються сторонами договору, а інженер лише здійснює перевірку відповідності заявлених підрядником вимог умовам контракту.

У цивільно-правовому вимірі застосування стандартів FIDIC в Україні можливе лише за умови їх узгодження з імперативними нормами національного законодавства. Навіть у разі використання контрактів FIDIC у будівельних проєктах правовий статус інжене-

ра-консультанта визначається насамперед положеннями цивільного законодавства України, спеціальних законів у сфері будівництва та умовами укладеного договору. Жодні положення FIDIC не можуть автоматично змінювати або розширювати межі цивільно-правової відповідальності інженера-консультанта поза межами договору.

Особливу увагу слід звернути на те, що у практиці іноді відбувається некоректне ототожнення фігури Engineer за FIDIC з інженером-консультантом у національному праві. Таке ототожнення ігнорує відмінності правових систем та призводить до помилкового перенесення контрактних процедур у площину цивільної відповідальності. З цивільно-правової точки зору подібний підхід є неприйнятним, оскільки суперечить принципу визначеності зобов'язань та порушує баланс договірних інтересів сторін.

Отже, стандарти FIDIC у контексті цивільного права України слід розглядати як допоміжний договірний інструмент, який може використовуватися для структурування зобов'язань між сторонами, але не як джерело формування самостійного правового статусу інженера-консультанта. Їх застосування не змінює сервісної природи інженерно-консультаційних послуг і не створює підстав для покладання на інженера-консультанта відповідальності за проектні, будівельні чи фінансово-економічні результати реалізації будівельного проекту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що інженер-консультант у сфері будівництва є самостійним суб'єктом цивільних правовідносин, правовий статус якого має виключно договірну природу та не виходить за межі зобов'язальних конструкцій, передбачених цивільним законодавством України. Його участь у будівельному процесі не пов'язана зі створенням матеріального результату або прийняттям владних чи регуляторних рішень, а зводиться до надання професійних інженерно-консультаційних послуг сервісного характеру.

Цивільно-правова природа діяльності інженера-консультанта зумовлює процесний характер результату його зобов'язань, що принципово відрізняє відповідний договір від договорів підрядку та договорів на виконання проектних робіт. Відповідальність інженера-консультанта обмежується належним виконанням договір-

них обов'язків, дотриманням професійних стандартів і принципів добросовісності та розумності, але не охоплює фінансово-економічні наслідки реалізації будівельного проекту або ризику, пов'язані зі зміною ринкової кон'юнктури.

Модель «Проектуй–Будуй», попри ускладнення договірної структури будівельного проекту, не змінює базового цивільно-правового статусу інженера-консультанта. Концентрація проектних і будівельних зобов'язань у підрядника не створює підстав для розширення предмета договору про надання інженерно-консультаційних послуг і не трансформує допоміжну роль інженера-консультанта у самостійний центр відповідальності за результати будівництва.

Аналіз професійного стандарту «Інженер-консультант (будівництво)», затвердженого наказом Міністерства економіки України від 13 січня 2022 року № 108-22, підтверджує, що функціональне призначення інженера-консультанта полягає в управлінському, організаційному та консультаційному супроводі будівельного процесу. Професійний стандарт не передбачає покладання на інженера-консультанта обов'язків щодо формування, моніторингу або затвердження вартості будівництва, що узгоджується з цивільно-правовою природою відповідного договору та виключає можливість розширеного тлумачення його відповідальності.

Звернення до міжнародних контрактних моделей FIDIC у цивільно-правовому вимірі дає підстави стверджувати, що такі стандарти мають виключно договірний характер і не можуть розглядатися як джерело формування самостійного правового статусу інженера-консультанта. Навіть у межах контрактів FIDIC інженер виконує функції адміністратора договору, а не суб'єкта економічного регулювання чи ціноутворення, що унеможливорює перенесення контрактних процедур у площину цивільної або квазі-деліктної відповідальності.

Таким чином, цивільно-правовий статус інженера-консультанта слід визначати крізь призму договору про надання інженерно-консультаційних послуг, професійних стандартів і загальних принципів цивільного права, зокрема свободи договору, визначеності зобов'язань та справедливого розподілу ризиків. Формування єдиного наукового підходу до розуміння цього статусу має важливе значення не лише для розвитку доктрини цивільного права, а й для уніфікації договірної та судової практики у сфері будівництва.

1. Юрченко Є. О. Актуальні проблеми державного контролю у сфері містобудівної діяльності в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12YUYEOMDU.pdf>. 2. Міжнародні комерційні угоди та розрахунки: нормативно-правове регламентування: навч. посіб. / Ю. Г. Козак та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової. Київ: Центр учб. літ., 2010. 648 с. 3. Галінський О. М., Вахович І. В., Цифра Т. Ю. Міжнародна практика формування договірних відносин у будівництві. *Будівельне виробництво*. 2012. № 54. С. 3–7. 4. Непомнящий О. М., Хараїм І. В. Стан та перспективи організаційно-правового забезпечення діяльності інженера-консультанта в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/5.pdf. 5. Про затвердження вимог щодо проведення контролю якості робіт з нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг загального користування: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1065. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2016-п>. 6. Про затвердження мінімальних вимог з охорони праці на тимчасових або мобільних будівельних майданчиках: Наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2017 № 1050. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-17>. 7. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20.05.1999 № 687-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 31. Ст. 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14>. 8. Про затвердження зміни № 6 до національного класифікатора України ДК 003:2010: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 26.10.2017 № 1542. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1542731-17>. 9. FIDIC Conditions of Contract for Construction (Red Book). 2nd ed. Geneva : Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, 2017. 10. FIDIC Conditions of Contract for Plant and Design-Build (Yellow Book). 2nd ed. Geneva : Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, 2017. 11. FIDIC Conditions of Contract for EPC/Turnkey Projects (Silver Book). 2nd ed. Geneva : Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, 2017.

References

1. Yurchenko Ye. O. Aktualni problemy derzhavnoho kontroliu u sferi mistobudivnoi diialnosti v Ukraini. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12YUYEOMDU.pdf>. 2. Mizhnarodni komertsiini uhody ta rozrakhunky: normatyvno-pravove rehlamentuvannia: navch. posib. / Yu. H. Kozak ta in.; za red. Yu. H. Kozaka, N. S. Lohvinovoi. Kyiv : Tsentru uchb. lit., 2010. 648 s. 3. Halinskyi O. M., Vakhovych I. V., Tsyfra T. Yu. Mizhnarodna praktyka formuvannia dohovirnykh vidnosyn u budivnytstvi. *Budivelnne vyrobnytstvo*. 2012. № 54. S. 3–7. 4. Nepomniashchyi O. M., Kharaim I. V. Stan ta perspektyvy orhanizatsiino-pravovoho zabezpechennia diialnosti inzhenerakonsultanta v Ukraini. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2018. № 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/5.pdf. 5. Pro zatverdzhennia vymoh shchodo provedennia kontroliu yakosti robiz z novoho budivnytstva, rekonstruktsii ta kapitalnoho remontu avtomobilnykh dorih

zahalnoho korystuvannia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.12.2016 № 1065. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2016-p>. **6.** Pro zatverdzhennia minimalnykh vumoh z okhorony pratsi na tymchasovykh abo mobilnykh budivelnnykh maidanchykakh: Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 23.06.2017 № 1050. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-17>. **7.** Pro arkhitekturnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 № 687-XIV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1999. № 31. St. 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14>. **8.** Pro zatverdzhennia zminy № 6 do natsionalnoho klasyfikatora Ukrainy DK 003:2010 : Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 26.10.2017 № 1542. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1542731-17>. **9.** FIDIC Conditions of Contract for Construction (Red Book). 2nd ed. Geneva: Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, 2017. **10.** FIDIC Conditions of Contract for Plant and Design-Build (Yellow Book). 2nd ed. Geneva : Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, 2017. **11.** FIDIC Conditions of Contract for EPC/Turnkey Projects (Silver Book). 2nd ed. Geneva : Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, 2017.

Armash Nadiia. Civil legal status of a consulting engineer

This article offers a comprehensive civil law analysis of the legal status of the consulting engineer in the field of construction, focusing on the contractual nature of engineering consultancy services and the limits of contractual liability. The relevance of the study is обусловлена the growing complexity of construction projects, the diversification of contractual models, and the increasing involvement of consulting engineers in investment and construction processes, which has led to неоднозначні підходи in legal practice to the interpretation of their role and responsibility.

The article substantiates that the consulting engineer is a subject of civil law contractual relations whose activities are based exclusively on a contract for the provision of engineering consultancy services. The legal nature of such a contract is characterized as a service contract, the result of which consists in the proper performance of professional actions rather than in achieving a specific material, technical, or economic outcome. This feature fundamentally distinguishes engineering consultancy from construction contracts and design contracts, where the contractor is obliged to deliver a tangible result.

Special attention is paid to the doctrinal problem of unjustified expansion of the consulting engineer's liability. In legal practice, consulting engineers are sometimes erroneously perceived as entities responsible for financial indicators of construction projects, including construction costs or pricing decisions. The article demonstrates that such approaches contradict the principles of civil law, in particular the principles of freedom of contract, legal certainty of obligations, and fair allocation of contractual risks. The consulting engineer cannot be held liable for project design solutions, construction methods, or investment

decisions made by the client or the contractor, unless such liability is explicitly and lawfully stipulated in the contract.

The article analyzes the Design–Build contractual model from a civil law perspective and proves that the concentration of design and construction obligations in a single contractor does not affect the civil law status of the consulting engineer. Even within this model, the consulting engineer retains a supportive and advisory role and does not assume responsibility for project outcomes, construction costs, or economic efficiency. The Design–Build model modifies the internal structure of obligations between the client and the contractor but does not create additional obligations for third parties involved on a consultancy basis.

The article also examines international contract models, particularly the standard forms of contracts developed by FIDIC, in the context of Ukrainian civil law. It is emphasized that FIDIC contracts are not sources of law but standardized contractual instruments that operate solely within the framework of contractual autonomy. Even in FIDIC-based projects, the Engineer performs the role of a contract administrator rather than an economic regulator or pricing authority. The article critically assesses the common misconception that the Engineer under FIDIC bears responsibility for construction costs or market prices and demonstrates the incompatibility of such interpretations with the civil law doctrine.

Key words: consulting engineer; civil law status; service contract; engineering consultancy services; contractual liability; construction; FIDIC; Design–Build model.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 15.03.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.03.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.